

A Phiren Amenca Nemzetközi Hálózat közleménye 2020. május 16., a Roma Ellenállás Napja alkalmából

A Roma Ellenállás Napját, mint szimbólumot és mozgalmat, a francia La Voix des Rroms (A Romák Hangja) nevű civil szervezet teremtette meg és indította el a 2010-es évek közepén. A kezdeményezés alapját az 1944. május 16-án az auschwitz-birkenauai "Cigány családi táborban" történekről roma és nem-roma holokauszt túlélők visszaemlékezései adták. Ezek a visszaemlékezések arról számolnak be, hogy a tábor BII-es szekciójában fogvatartott romák 1944. május 15-én a tábor belső ellenállási mozgalmán keresztül értesültek a nácik megsemmisítési tervéről, amelynek során másnap a táborban lévő összes romát a gázkamrákba küldték volna. A roma férfiak, nők és gyermekek kövekkel és rögtönzött fegyverekkel szerelkeztek fel és ellenállást tanúsítottak. Az örök, attól félve, hogy a lázadás a tábor más részeire is áterjed, visszavonulót fújtak és a következő hetekben a legtöbbjüket más táborokba szállították. Az ottmaradt 4000-4300¹ romát végül augusztus 2-a éjszakáján, a gázkamrában érte a halál². 2015 óta augusztus 2-a a Roma Holokauszt Nemzetközi Emléknapja. Ugyan friss kutatások megkérdőjelezik, hogy az említett lázadás valóban május 16-án történt-e, vagy megtörtént-e egyáltalán³, de a romák a második világháború alatt is különböző módokon harcoltak a jogakiért⁴: tiltakoztak a diszkriminatív intézkedések ellen, a foglyul ejtett családtagjaik szabadon engedését próbálták kivívni, vagy ellenálló csapatokkal működtek együtt.

¹ Kubica, H.; Setkiewicz, P. (2018): The last stage of the functioning of the Zigeunerlager in the Birkenau Camp. In: Memoria: Memory, History, Education. Auschwitz-Birkenau State Museum, July 2018.

² <http://rromani-resistance.com/storify-of-resistance> (letöltve: 2020-04-15 at 15:13)

³ Az Auschwitz Múzeum 2019 május 16-án Twitter közleményben azt állította, hogy "a Múzeum történészeinek kutatása szerint a "Cigány táborban" nem volt lázadás. A romák passzív ellenállására 1944 kora-áprilisában került sor (nem 1944. május 16-án), és más kontextusban: <https://view.joomag.com/memoria-en-no-10-july-2018/0531301001532506629/p6?short>; és Joanna Talewicz-Kwiatkowska (2018). Research report - Resistance and Survival of the Roma and Sinti in Auschwitz-Birkenau. In Verhas E., Kóczé A. and Szász A.L. (Eds.), *Roma Resistance during the Holocaust and in its Aftermath: Collection of Working Papers* (pp. 103-129). Tom Lantos Institute.

⁴ Néhány hősi ellenálló története itt olvasható (angolul): <http://rromani-resistance.com/heroes>

A május 16-ára való megemlékezésnek és mint szimbólumnak már a kezdetektől fontos célja és üzenete, hogy világszerte felhívja a figyelmet a cigányellenesség elleni küzdelemre, annak stratégiáira és mechanizmusaira. A dátum kapcsán azt hangsúlyozzuk, hogy a romák akárcsak a történelem korábbi időszakában, ma is életük és társadalmaink aktív alakítói, nem csupán passzív áldozataik, elszenvedői a megkülönböztetésnek és az üldözésnek.

A romákkal kapcsolatos narratívát változtatjuk meg azzal, hogy azokra a módszerekre és tevékenységekre koncentrálunk, amelyekkel roma fiatalok és szervezetek fellépnek a cigányellenesség ellen, amiben a romák nem csupán áldozatok, hanem a jövő formálásáért felelős aktív szereplők. Ezzel nem azt mondjuk, hogy a romák a felelősök azért, hogy elnyomás alatt vannak, vagy hogy egyáltalán nem éri őket elnyomás, sokkal inkább azt, hogy mindig is aktívan próbálták alakítani sorsukat.

Ez a szemléletbeli váltás szükségszerű feltétele méltóságunk megőrzésének és annak, hogy kivívjuk a nekünk járó tiszteletet, hiszen ezek nélkül nem vehetjük fel hatásosan a küzdelmet az egyenlőtlenségekkel szemben. Ameddig a többségi társadalom tehetetlen áldozatként lát és ábrázol minket, addig akként is fognak bánni velünk. Addig a többség feljogosítva, és kötelezve érzi magát arra, hogy a romák helyett hozzon döntéseket romákról, anélkül, hogy figyelembe venné a mi szükségleteinket és követeléseinket, mi pedig csak ülünk és tétlenül várjuk, hogy a hatalommal bírók megváltoztassák és jobbá tegyék az életünket. Amint magunkat erősnek, aktívnak és egyenlőnek látjuk és láttatjuk, magunk is ráeszmélünk arra, hogy jogunk és felelősségünk van a társadalom formálásában.

Éppen ezért a Phiren Amenca egy olyan online kampányt hirdet, amin keresztül roma fiatalok mondhatják el saját történeteiket arról, hogyan küzdenek a romákkal kapcsolatos sztereotípiák, a romákat és az őket érő elnyomás ellen tanulmányaikkal, karrierjük építésével, vagy éppen a másoknak való segítségnyújtáson keresztül. Beszélhetnek arról, hogyan állnak ellen a rendszerszintű hátrányos megkülönböztetésnek azáltal, hogy helyet követelnek maguknak a döntéshozási folyamatokban. Elmondhatják történeteiket arról, hogyan állnak ellen a roma kultúra kisajátításának kampányok és a művészetek segítségével, hogyan cáfolják a romák az európai kultúrához való hozzájárulásának lekicsinylését a tánc és a zene eszközével, illetve hogyan utasítják el az online gyűlöletbeszédet a koronavírus járvány kontextusában, de pozitív példáikat is megoszthatják arról, hogyan maradnak a jelenlegi krízis alatt is aktívak és cselekvőek.